СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XL. Ч. 213. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 13 вересня 1932. VOL. XL. No. 213. Jersey City, N. J., Tuesday, September 13, 1932. THREE CENTS.

КАМПАНІЯ ЗА ЗНЕСЕННЯ ВОЄННИХ ДОВГІВ

НЮ ЙОРК. — Д-р Николас Ботлер, президент Колюмбійського університету, заявився за ревізію воєнних довгів, а сенатор Бора за їх знесення. Обида висказали свої погляди в статтях, які поміщено в жовтневім виданню „Інтернешенел Консіліейшен".

Проголошено теж у часописах, що завязався комітет з найвизначніших американських економістів, політиків, промисловців і фінансістів, який має розглянути справу воєнних довгів. На чолі того комітету стоїть Алфред Словн мол., президент „Дженерал Моторс Корпорейшен". До цього комітету вже приступили 76 визначних провідників у промислі, хліборобстві й праці. Комітет цей є тої думки, що справа довгів є проблемою долярів і центів. І тому треба її розвязувати з чисто бизнесового боку.

НАМАГАЮТЬСЯ ДАТИ НАГАНУ ГУВЕРОВИ.

ПОРТЛЕНД (Ореґон). — На передодні конвенції Американського Леґіону внесли ветерани з Пенсилвенії до резолюційного комітету резолюцію, в якій осуджують дуже гостро президента Гувера за його поведення з ветеранами, котрі зїхалися були до Вашингтону, щоб там добитися виплати ветеранського бонуса в готівці.

МІЧЕЛ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ЕЛЄМЕНТИ СЕРЕД ВЕТЕРАНІВ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер видав заяву, в якій пояснює поступовання влади супроти ветеранів, що зїхалися були до Вашинґтону в справі бонуса. Він каже, що казав департаментови справедливости перевести доходження, хто це бунтує ветеранів і намовляє їх до протизаконних виступів.

Президент твердить, що ґенеральний прокуратор Мічел представив йому висліди доходжень, з яких виходить, що між ветеранами, котрі зїхалися були до Вашингтону, нараховано 1,069 осіб з поліцийними рекордами за крадіж, грабіж, підроблювання грошей і т. п. Виявилося далі, що многі не були взагалі ветеранами, а комуністичними аґітаторами. Отих 1,069 осіб нараховано з 4,723 ветеранів, котрі зголосилися були до влади по гроші на поворот. Їм відбито пальці.

Президент видав ту заяву перед конвенцією Американського Леґіону, кажучи, що не хоче впливати на рішення ветеранів, а тільки бажає представити загалови ветеранів деякі факти в правдивім світлі.

ЗМІННЕ ЩАСТЯ.

НЮ ЙОРК. — Директори нюйорських театрів рухомих образів подають, що публика, яка завжди так горячо оплескувала мейора Вокера, як його показували на екрані, тепер його вже не оплескує, а деякі навіть гудуть, коли показують Вокера; зате рясними оплесками витають Сібурі, котрий вів доходження проти Вокера.

Знову Тамані Гол вже тепер дає до пізнання, що не буде попирати кандидатури Вокера на мейора Ню Йорку. Кажуть, що перед резиґнацією Вокера, Тамані Гол його запевнила, що видвигне його кандидатуру в осени. Та з сентиментом публики зміняється, як видно, й сентимент Тамані Гол.

Вокер, котрий тепер на океані, в дорозі до Італії, мабуть здає собі з того всього справу, бо каже, що певно ніхто йому в нічім не поможе.

ДІТИ ДО ШКОЛИ!

НЮ ЙОРК. — В понеділок, себто в перший шкільний день для нюйорських дітей, пішли до нюйорських шкіл коло 1,250,000 дітей.

РЕДАКТОРСТВО АМБІЦІЄЮ ЖИТТЯ.

НЮ ЙОРК. — Ал Смит говоротиме радіом у середу про завдання редактора органу, в якім громадянство має змогу висказати свобідно свої погляди. Ал Смит, ставши начальним редактором „Ди Ню Автлук", каже, що, одержавши становище журналіста, добився до того, що було найбільшою амбіцією його життя.

ҐОВЕРНОРИ ПРО ФАРМЕРСЬКУ ДОПОМОГУ.

СУ СІТИ (Айова). — Ґовернори з 9 середньозахідних стейтів, відбувши наради в справі фармерської кризи, заявилися за ревізію тарифи і мораторію для фармерських довгів та упорядкування ринку збуту як способів допомоги фармерам.

МИЛИКЕН ПРО КОНФЛІКТ НАУКИ З РЕЛІҐІЄЮ.

ВІННІПЕҐ. — Д-р Роберт А. Миликен, американський фізик, дослідник космічних промінів, каже, що наука не суперечить релігії. Наука довела до того, що людина пізнала правдивого Бога, котрий править світом не після якоїсь примхи, а після певних законів.

Такі наукові дослідники як Фарадей, Ґалілей чи Нютон були віруючими людьми. Він теж уважає Айнштайна релігійною людиною.

МОРАТОРІЯ, АЛЕ ТІЛЬКИ ДЛЯ БАГАТИХ.

В короткому часі має появитися шляхом декрету президента розпорядок про частинну мораторію для рільників у Польщі.

Голова союза поміщиків, ґраф Любомірський, який очевидно є втаємничений у ці справи, розповів про цей розпорядок ось що:

Закон буде реґулювати тільки виїмкові випадки. Не кожний рільник, який попав у платничі трудноці, зможе користати з мораторії. Передумовою цього привілею є посідання достаточного маєтку для заспокоєння всіх вірительностей. Отже відрочення сплати довгів не дістануть ті рільники, які є зруйновані і справді довгів сплачувати не можуть.

Декрет уводить нову інституцію „делеґатів міністерства скарбу", які будуть опініювати внесення на відрочення сплати довгів. Без опінії такого делеґата суд не зможе розглядати справи. Виходить отже, що делеґат міністерства скарбу буде стояти понад судом і від нього будуть залежати рішення суду в справі відрочення сплати довгів.

Цей декрет має на ціли ратувати поміщиків, які всі поголовно сидять у довгах по вуха. Так, як тепер справи стоять, усіх їх можна купити на ліцитації. Бо стара, широка шляхецька натура не перевелася.

НОВИЙ ВИНАХІД.

В Ґанновері інж. Отерман задемонстрував новий винахід, при помочі якого летун, який з ночі літає над темною летунською площею, зможе запалити автоматично світла на летничому майдані.

РУМУНСЬКА ДІЙСНІСТЬ.

Колишній повітовий шкільний інспектор Жанковський (Румун) відібрав собі життя з великої матеріяльної нужди. Будучи на пенсії, не міг вижити з неї, бо й тієї малої пенсії не діставав правильно. Не хотячи бути тягаром для своїх дітей, котрі й самі бідували, покинув цей світ.

СКАЖЕНИНА.

Від кількох днів у Грималівщині шириться масово собача скаженина. Було кілька випадків, що скажені собаки покусали дітей, прим. у Грималові, Глібові та Товстім. Собак стріляють.

КРІЗА ТА МАҐОМЕТАНСЬКІ ПОДРУЖА.

В місцевости Мітровіца в полудневій Сербії відбувся зїзд чільних маґометан з цілої Сербії. На зїзді рішено знести старий тамошній звичай плачення окупу за наречену. Між маґометанами в Сербії існував дотепер звичай, що молодий був обовязаний платити родичам нареченої окуп у висоті десять тисяч динарів. Добути таку велику грошеву квоту в нинішніх часах не легко й тому число подруж між сербськими маґометанами сильно змаліло. Ця обставина спонукала чільних маґометанських громадян до закинення давного звичаю. Маґометанський молодий є обовязаний тепер заплатити родичам молодої 2,500 динарів як відшкодування за вінчальну виправу для доньки, а молода підписує заяву, що набудуче не матиме до чоловіка ніяких грошевих претенсій.

У 1933 РОЦІ ВИБОРИ ДО АВТОНОМНОГО ЗАКАРПАТСЬКОГО СОЙМУ.

Праський мадярський щоденник „Праґаі Мадяр Гірляп" повідомляє, що чехословацька влада думає в осени або в найближчому році здійснити автономію для Закарпатської України. Першим етапом було би створення автономного сойму. Це самособою вимагало би розписання соймових виборців.

Пляни в тій справі вже готові. Випрацювало їх міністерство внутрішніх справ. Президія міністрів приняла цей плян. На основі того пляну дістав би закарпатський сойм автономію лише в культурних і віроісповідних, а в адміністраційних справах сойм мав би лише право критики, бо державну адміністрацію мають вилучити з компетенції сойму. Закарпатський сойм мав би на основі пляну 48 членів, а з того 32 одержали би мандати з виборів, 16 членів іменувала би влада. Вибори до сойму мають відбутися в 1933 р. Колиб дійсно стали здійснювати автономію, усунули би дотеперішнє краєве заступництво тієї країни.

КАРА ЗА ТВЕРЕЗІСТЬ.

Польське міністерство внутрішніх справ вислало до всіх воєводів обіжник, в якому пригадує, що від участи в монопольних оплатах від спірту виключені громади, які ухвали у себе цілковиту заборону алькогольних напитків. Воєводи мають у найближчому часі предложити спис громад, що завели у себе прогибіцію. Ті громади не будуть допущені до розділів, які припадають у вересні ц. р. Не будуть теж користати з додатків до державних податків від консумції чи продукції спірту, розділюваних міністерством внутрішніх справ.

КРІҐЕР МСТИТЬСЯ ЗПОЗА ГРОБУ.

Це вже відома справа, що Кріґер, поповнивши самоґубство, втягнув у важке положення багато людей, які були вмішані в його аферу. Кажуть, що дотеперішній премієр Швеції, Ерман, мусів уступити тому, що був у звязках з Кріґером. Він нібито дістав від Кріґера 100 тисяч корон на вільнодумну політичну орґанізацію.

БДЖОЛА ПРИЧИНОЮ КАТАСТРОФИ.

Поміж Міліярино та Пізацо (Італія) трапився автомобілевий випадок, який спричинила бджола. Шофера, що провадив авто, вкусила бджола в руку. Укушення було таке болюче, що шофер втратив панування над кермою. Авто наїхало на фіру. Дві особи згинули на місці, чотири важко ранені.

КАТАСТРОФА НА ВИСЛІ.

В оживленій точці Висли у Варшаві напроти пристанку „Сирена" сколїлася нещаслива пригода, якої жертвою впало двоє людей. Суспільний діяч С. Ґрушецький у товаристві інж. Гавсмана і Мишковського всіли на совгачку, щоби переїхатися по ріці. Через необережність стовкнулися з моторівкою, яка вдарила на совгачку й перевернула її. Інж. Гавсман уратувався, держачить човна, зате Ґрушецький і Мишковський, не вміючи плавати, утонули.

НОВІ ДЖЕРЕЛА НАФТИ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

Нафтова спілка „Піонір" розпочала пробні верчення, шукаючи за новими джерелами нафти у Східній Галичині. Коло Слободи Рунґурської, пов. Коломия, де досі за нафтою не шукали, попали на сліди нафти в глибині 300 метрів: таксамо в Орові, 3 км. від Борислава. Третє місце верчення є коло Рафіни, пов. Долина.

ЗАСТРІЛИЛИ ЧОЛОВІКА.

Тайні поліційні аґенти в Стрию побачили на вул. 3-го Мая над раном чоловіка, що на їх вид почав утікати. Коли на їх поклик він не станув, аґенти вжили пальної зброї, кладучи його трупом на місці. Показалося, що це Петро Пастух з Голобутів, при якому знайшли комуністичні відозви.

НЕБЕЗПЕЧНІ... КРАВАТКИ.

В Синевідську Вижнім місцева поліція робить наступ на... краватки. І так 31. липня поліція стягнула краватку з Йосифа Яцика, а два дні пізніше з Йосифа Шила — обох місцевих громадян. Як причину подав поліціянт те, що на краватках був вишитий тризуб.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ПОМИСЛИ.

З Рівного повідомляють, що радянські прикордонні власти задумують окружити ціле польсько-радянське пограниче 20-кільометровим широким пустарем, щоби таким чином запобігти щораз численнішим утечам селян з „радянського раю" до Польщі. Кілька радянських сіл большевики вже виселили й спалили.

КОМУНІСТИ ХОТІЛИ ВИКОПАТИ ТРУПІВ ПОВІШЕНИХ ТОВАРИШІВ.

Перед цвинтарною брамою в Будапешті зібралися перед полуднем біля 100 молодих комуністів з лопатами і хотіли викопати й забрати трупів повішених перед кількома днями комуністичних провідників, Шалая і Фірста. Заряд кладовища візвав поліцію, яка арештувала 70 людей.

НЕЩОДЕННА НАГОДА.

Нещоденну нагоду дістати задармо гроші мали прохожі на площі Теодора у Львові. На згаданій площі роздавав якийсь елеґантний панок гроші. Кожний, хто протягнув до нього руку, діставав на долоню блискучу одно, або двозолотівку. По годині такої нещоденної філянтропії невідомий „добродій бідняків" сів на вул. Соняшній до трамваю та підїхав у напрямі середмістя.

ПІД ВПЛИВОМ ДЕТЕКТИВНОЇ ЛЕКТУРИ.

Білостоцький суд судив шайку молоденьких розбишак, яку зорганізував 18-літній учень 8. ґімназійної кляси, Мечислав Тарґонський. Один із членів банди, Мервінський, убив без ніяких причин урядника деревної фірми в Гайнівці біля Білостока та наміряв убити місцевих командантів „Пшиспособеня войсковеґо" і поліції. Шайку видав поліції інший член, Софул. Тарґонського спонукало до зорґанізування такої банди начитання детективними романами та журналами. Суд засудив Мервінського на 10 літ тюрми, всіх інших на рік.

АНҐЛІЯ ПРО ДОМАГАННЯ НІМЕЧЧИНИ УЗБРОЇТИСЯ

МЕК ДОНАЛД ПРОПОНУЄ КОНФЕРЕНЦІЮ ЧОТИРОХ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ ДЕРЖАВ.

ЛОНДОН. — Щоби вивести справу німецької просьби до аліянтів про дозвіл на узброєння, анґлійський премієр міністрів, Мек Доналд, запропонував державам відложити скликання конференції для роззброєння, що мала зібратися дня 21 вересня, а замісць цього скликати конференцію чотирох держав, найбільше заінтересованих у німецькім домаганню, а саме Анґлію, Францію, Італію й Польщу.

Тимчасом Франція вже дала відповідь Німеччині на її ноту в справі узброєння. Франція не хоче входити в безпосередні переговори з Німеччиною в цій справі та вважає, що німецьке домагання було поставлене не в пору. Вона думає, що Німеччина повинна була віднестися з таким домаганням до Ліґи Націй.

МОСКВА ДАЛІ ОПЕРУЄ ШИБЕНИЦЕЮ ДЛЯ ЗАВЕДЕННЯ РОБІТНИЧОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

МОСКВА. — Московський уряд почав знов кампанію проти браку дисципліни серед російського робітництва, якої не могли поправити 13 літ большевицької аґітації та карання. В Симферополі відбувся цими днями суд над довгим рядом підсудних, обжалованих за крадіж соціялізованого добра. Видано на суді аж вісім присудів смерти, а двацятеро осіб післано до тюрми на довголітню вязницю.

Московські ґазети підносять великий крик з приводу відкриття покладів заліза в західнім Сибіри, яких 125 миль від металюрґічної фабрики в Кузнецькій окрузі, яку названо тепер Сталінском. Ґазети кажуть, що поклад оцінюють на 200 міліонів тон руди, з чого яка третина лежить на поверхні землі. Відкрито також поклади титано-маґнету, з котрого добувають ванад.

ТРОЦЬКИЙ МАЄ ЇХАТИ ЗІ СПУЩЕНИМИ ЗАСЛОНАМИ.

ПРАГА. — Угорський уряд дозволив Львови Троцькому переїхати через Угорщину на курацію в Чехію лише після того, як він приобіцяв, що заслони вікон у його ваґоні будуть спущені й він не буде виглядати з вікон на країну.

Чехословацький уряд дозволив на приїзд Троцького аж тоді, як Туреччина обіцяла йому приняти Троцького назад, а Угорщина й Болгарія обіцяли перепустити його через свої території.

Ґазети подають як цікавий збіг обставин, що управителем готелю, в якому буде жити Троцький у Пістині, є князь Любомірський, колишній офіцир у царській ґвардії, котрий утік з Росії, як большевики під проводом Троцького захопили владу.

ДОЛЯ ҐОРҐУЛОВА БУДЕ ВИРІШЕНА ПРЕЗИДЕНТОМ ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ. — Президент Франції, Лєброн, має цими днями вирішити долю Москаля Ґорґулова, засудженого на смерть за вбиття попереднього французького президента, Думера.

Хоч на розправі Ґорґулов не проявляв чувств, навіть коли його засуджено на смерть, у вязниці він показує вплив присуду, бо закинув усякі думки про політику, а став думати про религію. Почав навіть писати книжку про свою релиґійну систему.

Щодо виглядів на його помилування, то він міг би їх мати, якби вдова по вбитім заявилася за помилування вбийника, котрого загально признають божевільним. Та пані Думер покищо не показує найменшої охоти вставлятися за Ґорґуловом.

ПОБОЮВАННЯ ЗА „ЛІТАЮЧУ РОДИНУ".

КОПЕНГАҐЕН (Данія). — Тут одержано радіову депешу, яка мабуть походить від „літаючої родини" полковника Гочинсона і яка доносить, що їх літак, котрим вони сподівалися перелетіти до Европи, осів на морю недалеко від берега Ґренляндії. Анґлійський корабель „Лорд Таблот" виїхав на позицію, вказану депешею. Він теж переловив цю депешу. Корабель діставав її яку годину відтак висилка нагло перервалася.

СМЕРТЬ ПОЛЬСЬКОГО ЛЕТУНА.

ВАРШАВА. — Наслідком якогось клопоту з мотором свого літака впав на землю коло Цієрлі, на чехословацькій границі, польський летун, поручник Францішек Зьвірко, що недавно облітав Европу.

БАНДИТИ ВИКОЛІЇЛИ ПОЇЗД.

ЧАНҐЧУН (Китай). — Більше як сто осіб загинуло, коли бандити виколіїли поїзд, що їхав з Чанґчуна до Харбіна. Бандити опісля ограбили жертви катастрофи та забрали з собою велике число богатих пасажирів, сподіваючися видно дістати за їх визволення окуп.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЕСПАНІЯ СКЛАДАЄ ІСПИТИ ЗРІЛОСТИ

Еспанський парлямент розїхався домів на добре заслужені вакації, напрацювавшися багато місяців над тою найтруднішою законодатною роботою, виробленням основного державного закона.

Ця конституція це черговий іспит зрілости еспанського народа до самоуправи, зовсім не гірший від того іспиту, який здавала еспанська република, коли вона змагалася з утвердженими віками силами, що не давали еспанському народови правити самим собою, отже з королівською династією, церквою й армією. Мала ця конституція утвердити самоуправу народа, надати правні основи для народньої влади, утвердити її в руках народа так, щоби ніхто вже її від нього не відобрав. Було це завдання не легке супроти браку досвіду Еспанців у самоуправі та супроти великої сили тих, котрі Еспанцям не давали правити собою.

З тою цілю на оці парлямент постановив відобрати нерухомі маєтки закона Єзуїтів, який оцінювали на величезну, як на таку бідну країну, суму 30 міліонів долярів. Вже сама конфіската завдала тяжкий удар цій силі, не кажучи нічого про той моральний удар, який вийшов з того, що церква ждала від еспанського народа оборони цього впливу; а в обороні цього впливу, що повстав в Еспанії, не піднявся зі сторони вірних ні один палець, хоч закон Єзуїтів це чисто еспанський витвір.

З тою цілю підорвання впливу противників народнього правління укладаючий конституцію парлямент відобрав землю від великих земельних посідачів та віддав її майже без відшкодування в руки тих, що її власними руками управляють. Цим знову завдано рішучий удар другій основі еспанської монархії, еспанській шляхті. Вивласнення без відшкодування лишає цю шляхту без грошевих засобів, які вони могли би вживати на те, щоби повалити републику та назад привернути владу монархії й шляхти.

Як можна сподіватися, ухвалення таких законів забрало парляментови кілька місяців часу. Еспанський народ мав немале щастя при ухвалюванню нової конституції, бо хоч мав деякі перепалки з недобитками старої диктатури, не мав він зовнішньої війни. Він мав руки вільні для переведення одної справи перед собою. Не вважаючи на те, коли взяти брак досвіду Еспанців в самоуправі та велику силу традиції серед народа, який у масі не знає грамоти, то ухвалення нової еспанської конституції й спокій, з яким Еспанці її приняли, вказує на великий поступ серед них ідеї народньої самоуправи.

ТРЕТІЙ АНДРУСІВ

(Надіслана стаття).

Читачам звісний є національно - соціялістичний рух **Гітлера** і Гітлерівців в Німеччині.

Вони стремлять передовсім до поваления верзайського договору, відмовляються платити якінебудь репарації, хотять вичистити Німеччину від жидівських впливів та відобрати назад землі, які мусіли по програній війні відступити Польщі.

Послухаймо, що каже сам Адольф Гітлер у своїй книжці „Майн Кампф" (моя боротьба):

„Ми, національні соціялісти, робимо з цілою свідомістю чертку почерез нашу внішну політику з часів передвоєнних. Ми розпочинаємо наново там, де ми закінчили ще перед 600 роками. Ми здержуємо відвічний похід Ґерманів на полудне і на захід, а звертаємо взір наш **на землі, що лежать на сході.** Ми закінчуємо політику кольоніяльну, а переходимо до політики будуччини, політики здобування землі".

Так отже справа є ясною: Гітлер хоче відобрати від Польщі Познаньщину, Горішний Шлеск, а передовсім коридор, що відділює Східні Пруси від Німеччини. А коридор той обіймає і 143 кільометрів побережа над Балтійським морем, за новозбудованою пристаню **Ґдинею,** в котру вложили Поляки грубі міліони.

Ще недавно обходили вони величаве „**Свенто моржа**", на котрім в присутности президента держави замочували в морі численні прапори польського війська.

Була велика парада, а в уладжуванню парад Поляки майстри!

Змістом однак тих парад був знаний польський клич:

„Нє дами зємі, зконд наш руд!"

Справа доступу до моря, це свого роду якась душевна хороба, що обхопила зосібна польську журналістику, бо можна чейже бути дуже щасливою державою і без моря.

Найкращими прикладами цього є хочби Швайцарія та Чехословаччина.

Виходить отже, що Польща мусить ставати фронтом на захід, проти Німеччини. Ну, — але на сході має вона величезну державу Совітів, котра помимо другого Андрусова (Риги) робить в Польщі безперестанну підземну комуністичну аґітацію.

Та всеж таки — коли ходить про справу заграничної політики — є Москалі — хочби і з червоною зіркою на подертій шапці — природними союзниками Поляків, так, як були від часу першого і другого Андрусова.

Треба було отже цей другий недавний Андрусів ще скріпити, а це пішло тим лекше, що і Москалі мають великі клопоти, а то на Далекім Сході, над берегами Тихого океану.

Загрожує їм там **Японія,** котра аж душиться від перелюднення на своїх островах, на Кореї та на Сахаліні.

Торік втяла вона штучку з відновленням манджурської держави (під її штиками), але цього їй замало, бо людність її дуже плідна. Приамурський Край, а зосібна Зелений Клин, що аж проситься своїм положенням до захоплення косоокими Японцями — це є предметом їх апетитів і до боротьби за ті краї мусить скорше чи пізніше прийти.

Але большевики стараються ту хвилю якнайдальше відсунути, бо знають, що всі їх піддані, ціла людність їх, що на всіх язиках мусить мовчати — станула би на випадок війни — проти них і криваво з ними обчислилась.

І вони мусять мати закриті плечі на заході, мусять бути певні, що Польща навіть на випадок війни Японії з ними — не кинеться їм на карк.

Так отже самі історичні обставини знову доказують, що Польща і Росія (бо про самостійність" тих якихсь совєтських „підрепублик" нема вже тепер і бесіди!) є природними союзниками. Треба було отже той союз наново закріпити — і так прийшло до **пакту неаґресії** (ненападу), підписаного представниками обидвох тих держав в Москві 25. липня ц. р.

Очевидна річ, що до того **третього Андрусова** ніякого представника неістнуючої фактично радянської України — не кликано: большевики скинули маску з лиця і показали себе в своїм природнім виді — московських імперіялістів.

Хоч читачі знають вже з інших статтей і жерел, який є зміст того пакту ненападу — то всеж таки не зашкодить ще раз собі його пригадати.

І так на вступі цього договору стверджується, що обидві сторони хотять задержати істнуючий поміж ними мир, і що ризький договір позістає і надальше підставою їх взаїмних відносин.

В перших двох артикулах обидві сторони прирікають собі, що будуть здержуватися від всяких зачіпних ділань, вимірених у територіяльну цілість та політичну незалежність другої сторони. На випадок, колиб один з контрагентів зачіпав якусь третю державу — другий може і без виповідження зірвати цей договір.

В артикулі 3 і 4-тім сторони зобовязуються не брати участи в договорах, суперечних з засадою взаїмної неаґресії, а в 5 і 6-тім усталюють засаду мирного поступовання і застерігають собі, що той пакт ненападу мусить бути ратифікований.

Заключений він зістав на **три роки**, але продовжується автоматично на дальших два роки, на скільки не зістане виповіджений на шість місяців наперед.

До того пакту, списано в польській і російській мові (а де українська?) є додані два протоколи, з котрих виходить, що евентуальне його виповідження не звільняє від обовязків, які виходять з пакту Келоґа.

Ось так виглядає в своїх головних постановах цей — **третій уже Андрусівський договір** — дарма, що заключений в білокаменній, Москві. Про його наслідки для нас скажемо пізніше, а тепер послухаймо, що кажуть про нього інші, а передовсім Поляки.

І так вшехпольська **„Ґазета Варшавска"** (орган Дмовського) пише:

„Ми належали до тих, котрі були все тої думки, що поміж Польщею і Росією — в теперішній, зміненій політичній ситуації — нема дійсно поважних причин до конфлікту. Нинішня Росія — не говорячи вже про пануючий тепер у ній суспільний устрій — не пригадує в нічому Росії з кінця XVIII. і XIX. віку.

„По утраті спільної границі з Німеччиною, по створенню на Балканськім півострові цілого ряду самостійних національних держав — утратила російська політика підставу для своїх зачіпних тенденцій в осередній Европі.

„Крім того пробудження азійських народів, до чого причинилась пропаґанда Москви, зріст могучости Японії та внутрішня модернізація Китаю — викликали великанську небезпеку для Росії на сході та загрожують її довжезній границі азійській.

„Пункт тяготи російської політики пересувається невідклично на Схід, а вислідом цього процесу є хочби й перенесення центра російського тяжкого промислу з лінії Дніпра на лінію Уралю.

„Совєти стративши надію на викликання комуністичної революції в західній Европі — побоюються безперервно **„інтервенції"** західних держав, і це становить сумний зміст їх европейської політики.

„Колиж так річи стоять, то поміж Польщею і Росією нема властиво ніяких реальних підстав до непорозуміння. Наші (то є: польські. — Ред.) східні землі (українські та білоруські. — Ред.) не представляють для Росії такої вартости, щоби для них пускатися на воєнне ризико.

„З другої сторони і Польща, коли взяти на увагу зміну її внутрішних відносин — є більше тепер обмежена в можливостях територіяльної експанзії на Схід, ніж як то було колись за давної Річипосполитої.

Виростає натомісць поміж Польщею і Росією нове питання, **українська квестія**, котра щодо своєї сути є однаково небезпечна для обидвох держав, тимбільше, що входить у пляни великодержавної німецької політики.

Юрій Горовенко.

(Конець буде)

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Михайло Зощенко.

ГРА ПРИРОДИ.

Самособою, не всім жити в столицях. Декотрі, наприміp, людоньки, попросту живуть на стації „Рибальський Хутір".

Вигоди на тій стації, самособою, поменше буде, ніж у столиці. Там, скажімо, проспектів нема. А вийшов зі стації тай по порогах. А не хочеш порогами — сиди все життя на стації.

Один наш знакомий, корінний горожанин „Рибальського Хутора", не видержав якось раз і вийшов на прохід. А то було ще весною.

Так вийшов він зі стації тай іде порогами. То весною було. У квітні. Перед самим Великоднем.

Іде він порогами. А дорога, самі знаєте яка — пороги. А тут іще весняна слота, калюжі. На бік зійти, просто скажемо, не добре — потонути можна. Тому що весна. Природа так. Розпускається.

Так ось, іде наш знакомий долі шляхом. Іде й над чимсь задумався. А було це, кажу, весною. Перед самим Великоднем. З кінцем квітня. Пташки пурхають. Цьвірінькання таке роздається. Повітря таке божевільне.

Ось іде, знаєте, наш знакомий та думає, мовляв, пташенятам то добре зверха цвірінькати, а пусти пташку порогами, не бійсь, так затихне.

Так ось він подумав і в цюж хвилину поступив на бік. А було це, треба сказати, ще весною. На Великдень. Мокро.

Поступив він на бік і попав ногою в яму. Й очунявся по коліно в воді.

Витягнув ногу наш знайомий. Поблід.

— Добре ще — думає — що я без дівчини йду. А нумо, пусти мене з дівчиною — сором. Нога, ледач, мокра. Капає. Підштанці розвязалися, підвязки висять. Чоботи другий рік не чищені. Пика страшна. Сором.

Дуже розсердився наш знакомий.

— Ах, так! — думає — вибої з водою? На шляхах державного будівництва. Себто, хай пороги гниють? І нарід хай поринає? Так і напишемо.

Прийшов знакомий до дому. Роззувся. А як роззувся, став писати.

І написав невеличку замітку-повідомлення. І післав її до „Красної Ґазети". Мовляв, переходячи й так дальше, пірнув на шляху залізної дороги й може бути гниють пороги.

Цю замітку видрукували з інцем квітня.

Ось тут то сталися головні події з усією страшною скорістю.

Заки замітку цю читали, тай заки в правлінні розглядали, тай заки в комісію відправили — пройшло чотирнацять літ.

Воно, самособою, пройшло менше. Та часи тепер бурхливі, перехідні. Кожний день за рік можна рахувати.

Словом, на початку червня комісія виїхала на стацію „Рибальський Хутір" оглянути шлях.

Приїхали. Бачать — чиста брехня. Ніякої води. Навпаки — курява. Спека. І сухенько, наче в Сагарі.

Гірко так комісія до себе всміхнулася — мовляв, як то вміють люди брехати, тай забралася.

Зпочатком липня появилося в часописі заперечення. Мовляв, явна брехня та видумка. Тай взагалі, мовляв, ніякої води на стації не видно було. Навіть у карафці.

А в правлінні й теперечки думають, що наш знакомий набрехав.

Хай думають. По правости жити лекше.

У ПЛАСТОВОМУ ТАБОРІ.

Синам Скоба — на спомин радісних хвилин!
Автор.

До табору!

Величавий IX. всесокільський здвиг у Празі добігав до кінця. В рядах Українського Сокола, що теж виступав на тому славному здвизі, було чимало і нас, пластунів. З цілою купою вражінь натягаємо на себе улюблені однострої! Як вільно чоловік (чи пак, перепрошую, таких, як я, ще звичайно чоловіком не називають) почувається в пластовому однострої. На Вілсоновому двірці страшенний натовп. Сотки соколів відїжджають домів. Відїжджає з великою парадою також чужоземне військо, що теж брало участь у IX. Сокільському здвизі. Шість пластунів юнаків, одна пластунка-юначка і я, один старший пластун, сідаємо до поспішного Праґа-Ясіня і Прагу залишаємо „дома". Тяжко воно їхати цілу ніч стоячи, але думкa, що їдемо в наші рідні Карпати, підкріпляє нас. Поспішний мчить скоренько і втікає від бурі, що зірвалась над Прагою та околицею. Десь перед містом Колінoм бачимо пожежу. Кожна буря шукає жертви.

Як радо зірваласяб пісня з наших українських грудей, та навколо нас повно сплячих, і ми задовольняємось тільки муркотінням собі під ніс. Ті, що не можуть стриматись (до них і я належав) вихиляються з вікон і вигукують. Чорна пітьма ночі збирає в себе звуки нашої пісні. Звільнилось кілька місць, і ми приміщуємося коло якогось дотепного Словака - сокола. Зачинаємо взаїмно забавлятися. Словак дістав шматок шнурка і робимо всякі штуки. Час непомітно проходить. Зачинаємо їхати Словаччиною. Частина наших знайомих соколів висідає. Світає, і тепер уже цікавіше їхати.

Ліворуч від нас починаються величаві Татри. Бачимо перед собою високі верхи, славне Штрбске Плесо, а там далі праворуч починається вже наша рідна Лемківщина! Чуємо запах рідної землиці! Заплющую очі й повними грудьми хапаю в себе повітря. А вітер ген-ген десь аж із степів лоскоче моє обличе.

Вслухуюся в його шум і лину думкою на Лемківщину. Що це? Чую протяжні звуки їхньої тужливої пісні:

„Смереко-о, смереко,
Зеле-е-на смереко-о-о,
Пісне моя-а, пісне-е-е,
Лем бо серце трісне-е
Від туги і жа-лю!..."

Розплющую очі... Ні, це тільки причулося мені. А може справді, а може дійсно на хвилях вітру донеслися звуки пісні? Не можу певно рішити... Завелика краса рідного, завелика його сила впливу на мою душу, завелика моя туга за рідним, щоб я міг зараз холодним розумом розсудити, чи це дійсність, чи це причулося!

Шлях залізниці знову врізується в Словаччину і віддалюється від пасма наших Карпат! Чуємо дуже часто навколо себе словацьке — „гей" (так).

Зникають гори та горби і вїздимо на Потиську низину. Поспішний мчиться, а навкола рівнина, тільки зліва ген-ген мрють гори!

В куті ваґону на ослоні бачу привітне обличе нашого дядька у вишиваній сорочці. Сідаю біля нього, бо сам я селянська дитина, і тішуся, що він пригадує мені моїх рідних. Довідуюсь, що до Ясіня їде. Зачинаємо говорити про ярину, про маржину, ну, та само собою і про кризу. У нашій розмові вона називається бідою. Порівнюю свого нового знайомого дядька зі своїми односельчанами та селянами з інших околиць і, абстрагуючи від усяких етнольоґій та інших ученостей, бачу, що однаковий наш народ на всіх його землях: Однаковий його світ думання, клопоти, і всюди він золотий!

Потяг стає. Батьово. Мусимо пересідати до Сваляви. Кінчу таку приємну розмову з земляком. Перечекавши дві години, сідаємо на вузько-колійку й їдемо. З вікон бачимо кукурузу, пасовиска, череди, (воли, не круторогі, а угорські), і так наближаємося до Мукачева. На горбі спинається замок князів Коріятовичів, традиція Закарпаття. Неначе повеселішав від славного свята у 540-ліття приходу князя Федора Коріятовича на Закарпаття, що відбулось недавно у Пряшові. Минули Мукачів і наша ціль вже осягнена — Свалява.

Ще шість кільометрів пішки, і ми в таборі, ми в нашій Мецці! Там вже роїться від братерства. Голосимось у вартового і ми в таборі. Дають нам їсти. Подумайте, що за розкіш, по цілоденнім голоді, тут, на лоні рідної природи смачно повечеряти!...

У таборі.

Змучені дорогою, не дуже оглядали ми вчора красу природи в околиці. Доперва звуки ранньої сурми збудили нас до цього. Чудова околиця!

Пініє річко! Ти найщасливіша річка Закарпаття, бо тебе і твої посестри гори вибрало собі пластове братерство за домівку. Тут, над твоїм зеленим ручаєм зібрався цвіт Закарпатської України.

Ще сонце не вийшло зза величньої Маґури та Ясинуки, як сотка бронзових дітей сонцяясного, дітей матери-природи рівним тактом однаковим рухом своїх тіл плекають силу. І як піднесуть руки вгору і як сотка разом відітхне, то від цього цвіту Закарпаття віє силою, життям. А вітер, ніжний з полонин, підхоплює цей подих сили, життєвий подих і заносить у всі закутини Закарпаття. І куди тільки повіє, там виростає нове, здорове життя. Зникає гнила інертність, зникає сірий туман кацапщини!

А часом, що за чудова картина! Гірський, карпатський Орел-Скоб, якого імя кличем у пластунів, широким помахом крил своїх, збившись високо, гордо споглядає на свій молодечий рід, на своє молодече горде племя!

А опісля, ти одинока Пініє-річко, маєш честь, маєш змогу своєю срібною водою гласкати, гартувати, сталити гнучкі, молодечі-бронзові мязи племени величнього Скоба-пластунства!

Короткий масаж і пластове братерство вертається з рушниками на шиї і... з піснею на устах до табору. Розхід і час прибирання шатер. Кождий сам власними руками. „Як собі постелиш, так виспишся". Як не зробив доброго ліжка, то у ночі боками спокутуєш. Як шатра добре не поставив, то прийде доіщ і на ніс капатиме. Яка природа гарна, романтична, але вона рівночасно й сувора, невибачлива! Це дуже добре знають наші маленькі пластуни. В Пласті, в таборі молодь підготовляється до твердого життя, але загляньте до табору на день і побачите, скільки там втіхи, радости, щирої, природньої. Аж ліси навколо ходором ходять!

В таборі гамір. Витріпуються коци, покривала. За хвилину вже тихо. І ось дивіться: пластова малеча без мами, без тата коци витріпала, ліжка застелила, навколо шатра сміття позбирала і вже чекає. Черевики чисті, панчохи, осмалені коліна, короткі штанці, сорочка, всі ґудзики защіплені, на шиї хустина. На кінці хустини вузол. Ще рано, і доброго діла ще не зробив, отже не може вузла розвязати. На голові широкий пластовий капелюх, насунений на праву сторону; усміхнене осмалене лице. Козак, хоч куди!...

Свисток. Дівочий табор, що колом розпростерся ген у другому кінці долини, і хлопячий разом стають до раннього звіту. З одної сторони два довгі ряди пластунів, з другої — два ряди пластунок. Та коли приглянутися тим рядам ближче, щось більше побачите.

(Далі буде).

Ніякий культурний нарід не може обійтися без шкільного Товариства, яке в національній державі стає клітиною державно-освітного апарату, а в мішаній — доповнює її занедбання чи недогляди в освітній роботі. — Скількиж більше значіння для бездержавного українського народу має „Рідна Школа" в старому краю! Памятаймо на це!

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

БАТЬКИ! ДАЙТЕ ДОБРИЙ ПРИМІР!

Тепер пишеться дуже багато на сторінках „Свободи" про молодь. Це дуже добре. І я, яко молодий, бажав би теж доложити своє слово до справи, як притягнути до наших організацій американсько-українську молодь.

Зачну від себе. Як я приїхав в 1928 р. з Галичини до Ню Йорку, то стрінув раз одного зі своїх знакомих і питаю його за українське товариство „Луг", або яке подібне, до якого я бажав вступити. Він каже мені, що найкраще вступити до У. Н. Союза, бо це дуже гарна, сильна й ідейна народна організація. Я довго не думав, а спитав, куди мені треба піти й що зробити, щоби стати членом тої організації.

Діставши від відділового секретаря потрібні інформації, вписався і приходжу перший раз на збори. Бачу, що прийшло 14 чоловіків і одна жінка. Питаю, а деж молодь? Відповідають, що, саме тепер зачинають її стягати. І тут зачалася колотнеча. Члени почали собі взаїмно дорікати, чому їхні діти не є в Союзі. Від того часу минув рік, а все осталось по старому.

Тоді я сам звернувся до своїх товаришів з молоді й почав їм розказувати, як то ми молоді організуємося в краю і як ходимо там на вправи, хоч польська влада заказує. Це на них так вплинуло, що вони набрали охоти вписатися до Союза, але наперед спитали, чи ми вже маємо багато зорганізованої молоді, чи маємо свої галі на збори і забави, а далі бібліотеку і місце, де молодь могла би собі сама сходитися. Казали, що їм нема чого сидіти між старими і слухати, як вони сваряться.

І я прийшов до переконання, що молодь прийшла би до нас, як би старші дали кращий примір, як треба організуватися й обєднуватися.

Тому не нарікаймо на молодь, бо вона не винна, що старі не хочуть, наприклад, допустити до злуки відділів У. Н. Союза й створити сильні Союзові відділи зі своїми галями, бібліотеками. Молодь прийшла би до сильної організації, а до відділу з кільканадцятьма членами годі її затягнути. Такі відносини в Ню Йорку, а по інших місцевостях певно є тесаме. Товариш Е. Скоцко підніс дуже розумні уваги в своїм голосі до молоді. Але з таким самим голосом треба ще звернутися до старших і представити їм, що коли вони далі будуть дробитись і не погодяться на злуку відділів У. Н. Союза в чисельно і фінансово сильні товариства, то хай знають, що вони самі копають гріб собі, нашій організації й українському життю в Америці. Бо до таких слабих відділів, як вони тепер є, молодь не приступить у тім числі, як ми собі того бажаємо і як того вимагає інтерес У. Н. Союза й добро нашої іміграції.

Микола Цимбалістий,
Ню Йорк, Н. Й.

ПОДЯКА.

Я, Анна Мальник, члениця Товариства ім. Михайла Грушевського, відділ 164 в Бервік, Па., складаю щиру подяку Головним Урядникам за уділення мені запомоги 250 долярів. Я довгий час хорувала по операції. Таксамо дякую відділовим урядникам. Прошу всіх Українців, котрі ще не є членами Укр. Нар. Союза, нехай вступають у його члени, бо Союз є добрим нашим батьком.

Микола Калинич, секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ФИЛАДЕЛФІЯ.
До школи!

Ми, американські Українці, мусимо вдаритися в груди і признатися, що ми багато говоримо про просвіту і школу, а про свою рідну школу мало дбаємо. Під тим оглядом ми стоїмо далеко позаду наших братів у Канаді.

Наслідок того такий, що ми маємо багато молоді, котра не вміє по українськи читати, а то навіть і говорити.

В нас була гарна школа при улицях 23 і Бравн. В тій околиці мешкає понад 300 українських родин. І не зле вони маються, бо більшість мешкає у своїх власних домах. І мали ми добрих учителів, як панове Стецик і Павловський. Але біда в тім, що наші люди звикли мішати науку з релігією. Для одних учитель недобрий, бо католик, а для інших тому, що другий учитель православний. Вже бив би час нам опамятатися і залишити священикам релігійну боротьбу, а нам братися за науку і за таку школу, яка дбала би за український дух, за українську культуру й за український нарід. На цей рік дістали ми доброго, фахового учителя і щирого українського народного робітника, п. Пасічника. Думаємо, що тепер не буде причини нарікати і всі впишемо свої діти до рідної школи, як пристало на свідомих і карних українських громадян. Наука розпічнеться дня 15 вересня.

Громадянин.

—o—

РОМ, Н. Й.
Життя ожило.

Від часу, як у нашій місцевости побудовано спільними силами Народний Дім, наша невеличка громада немов ожила. Громадяни заходять до Народного Дому і обговорюють спільно ріжні справи, читають часописи та книжки й роздумують над тим, як піднести громаду.

В суботу, дня 3 вересня, відограно в нас сценічний образ „Страйк". Наші аматори вивязалися зі своїх роль добре й публика була з їх гри дуже задоволена. Виступали: А. Слободян, К. Гладун, Р. Павелко, а з чоловіків: П. Гураль, І. Пиріг, В. Чуйко, І. Фицик, П. Слободян, М. Лаврук, О. Яворський, Н. Федун, М. Ґадз і П. Романович.

Додам, що ролі відіграли і тут роджені діти, що особливо припало публиці до вподоби.

По представленню відбулася забава. Як на представленню так і на забаві заховувалася взірцево.

По представленню громадянин І. Лаврук подякував гром. О. Ґадзови за труд, якого він доложив, щоби підготовити таку гарну виставу.

Гром. Дутчак підніс у своїй бесіді, що він ніколи не надіявився, щоб аматори могли так гарно відограти представлення, а особливо, щоби тут роджені наші діти могли так добре вивязуватися з роль, які приходилося їм відгравати в українській мові.

На виставі були теж гості з Ню Йорку.

О. Г.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.
До реєстрації!

Український Демократичний Клюб поставив цього року свого кандидата на есемблимена на демократичний тикет в партійних виборах, так званих „праймеріс", котрі мають відбутися 20 ц. м. Кандидтом тим був адвокат Михайло Радик, а поставлено його імя на бальотах через петицію, котру підписали поверх 300 виборців 8-го дистрикту міста Ню Йорку.

В цей спосіб клюб зробив гиспробу своєї сили і немов дав погрозу демократичним лідерам, що Українці, якщо не будуть трактовані нарівні з іншими народностями при наданню посад, готові ужити своєї політичної сили до поваллення кандидата, котрого поставила партія.

Коли вже кандидат був поставлений, показалося, що Українці в 8-мім дистрикті не є приготовані до виборів, бо хотяй голосуючих є багато, але велика скількість не є зареєстровані, а знову багато з тих, котрі реєструвалися минулого року, не заявили своєї приналежности до демократичної партії, отже не можуть брати участи в партійних виборах.

Через це клюб уважав за відповідне кандидатуру п. Радика на цей рік відкликати, а приготовляти більшу силу на наступний рік, коли буде більше шансів на побіду.

Отже заряд Українського Демократичного Клюбу отсим апелює до всіх горожан, щоби в днях 10 до 15 жовтня б. р., коли відбуватиметься загальна реєстрація до виборів кождий зареєструвався, а при тім заявив свою приналежність до демократичної партії через поставлення хрестика під звіздою на паперци, який подадуть йому при реєстрації. По всякі інформації просимо звертати до клюбу під адресою 59 Сейнт Маркс Плейс, Н. Й. Сіти.

М. Р.

— Мусиш мати дуже велику спрагу?

— Я? Ні. Я взагалі не маю спраги.

— Таж ти всенький день пєш!

— Саме тому й не маю спраги!

ПЕРЕСТОРОГА.

З ріжних місцевостей стейтів Нової Англії нам доносять, що там між Українцями появився якийсь чоловік, що представляє себе священиком і збирає від людей жертви на якийсь нібито український сиротинець, покликуючись при тім на нас, що немов то ми належимо до управи того сиротинця в Спрінґфілд, Масс.

Отсим заявляємо, що з тим невідомим нам колектором жертв і з оголошуваним ним сиротинцем ми не маємо ніякого знайомства. Навпаки, знаємо, що в Спрінґфілд, Масс., жадного сиротинця нема. Тому, що згаданий колектор перед нашими приятелями і знакомими покликується на нас, маємо причину вносити, що з тим сиротинцем і з колектором жертв на нього справа неясна і нечиста.

Українці, перед якими сей чоловік дальше буде покликуватись на нас та збирати від них жертви на сей якийсь сиротинець, в якім ми, по його словам, заінтересовані, просимо подати нам імя того пана і листовно, або по можности телеграфічно повідомити будь котрого з нас, в якій місцевости сей колектор збирає від легковірних людей жертви, щоби ми могли поробити заходи у дотичних стейтових і міських властей в тій справі. (Огол.)

Дня 6 вересня 1932.

о. Іван Гундяк,
327 Second Street, Troy, N. Y.

о. Григорій Климович,
54 Winter Street, New Britan, Conn.

Аркадій Аверченко.

ДІДУСЬ І ВНУК — МОЛОДІСТЬ І СТАРІСТЬ.

Маю богату уяву. Ось наприклад прижмурюю очі й уявляю собі якнайвиразніше епізод далекої будуччини, окраєць мого старого життя.

Слухай, читачу.

* * *

Шовковими кучерями, мягким личком доторкається моєї старої, рапавої руки внук Олесь Гринько — чи як там його охрестили добрі батьки.

— Дідусю, — каже — ти все спиш. Оповідж щось.

— Що? Нічого не знаю, що тобі оповісти би.

— Е, ти! А мамуся каже, що ти давніше був письменником.

Мої погасаючі очі трохи оживають.

— А справді. Я дійсно був. Пригадую собі, я видав книжку п. з. „Веселі устриці"! Коли то було? Мабуть яких пятьдесять літ тому. А один критик написав: „На цього молодого чоловіка можна покладати великі надії".

— А що показалося? — питається внук цікаво.

— Щож мало показатися?

— А ті надії?

— Хто їх знає! Знаєш ти що, Грицуню: візьми сам книжку з полиці і прочитай дідусеву шкрябанину.

— Не хочу, — каже внук. — Я нічого з неї не розумію.

Я на старість утратив навіть авторську амбіцію. Нітрохи не обиджуюся.

— Чому не розумієш? За моїх часів люди вже розуміли. Щож то, чи вони були мудріші?

— Бо то все таке незрозуміле, — зітхає внук. Наприклад я бачив, там у тебе сказано: „Приятелі цокнулися, випили по чарці горівки, скривилися та пішли чимсь закусити. Після одної не їсться — озвався Іван Миколаєвич". Я з того, дідусю, нічого не розумію.

— А бач його! Щож у цьому незрозумілого?

— А що це таке „горівка"? Навіть такого слова нема.

Молодістю повіяло на мене слово „горівка".

— Горівка? Було таке слово.

— А що воно значить?

— То був такий напиток. Розумієш, такий алькогольний напиток.

— До чого?

— Щоби пити його.

— Солодкий?

— На маєш його! Деж там солодкий? Гіркий, такий гіркий, що аж ну!

— Гіркий і його пили! Та хіба пожиточне? Себто лікарство?

— Ну, щодо пожитку, ти, ти, братіку теє... На прошака з того сходив, на делірію́м тременс нездужав, під тином гоневірявся...

— Навіщож пили? Чи люди з того були веселі?

— Це, бачиш, залежало від характеру. Дехто так розвеселявся, що виймав ніж з кишені та людям животи поров.

— Чомуж пили?

— Бо було приємне.

— Алеж бо ти пишеш: „випили, скривилися". Чогож „скривилися", коли було приємне?

— Або що ти думаєш, що то було смачне? Попробував би ти випити, то ти не лише скривився би...

— А чому „пішли закусити"?

— Щоби заїсти смак горівки.

— Такий той смак був осоружний?

— Певно!

— Щось воно не теє, дідусю! Коли воно було осоружне, то чому в тебе є потім: „Після одної не їсться".

— Це тому, щоби зараз випити другу чарку.

— Таж ти казав, що то осоружне!

— Але й приємне.

— Коли приємне? на другий день?

— Теж балакаєш: „на другий день". На другий день, сину, чоловік ніг не чує. Лежить і постогнує. Голова болить, нудить, жити не хочеться.

— То може за місяць було ліпше?

— Коли мало пити, то за місяць нічого надзвичайного не було.

— А коли багато?

— Коли багато? Ну, то тоді за місяць, самособою, могли бути наслідки. Нераз з того люди навіть умирали.

— Тож навіщо пили? — питається здивований внук.

— Навіщо? А оттак пили собі.

— Нічого не розумію... А що то значить „цокнулися"?

— А то так робили: двох людей бере в руки по чарці та вдаряють чарка об чарку. Торкнуться, потім пють.

— А навіщо торкаються?

— Щоби випити.

— А коли не „цокнулися", то не вільно випити?

— Ні, також можна. Чомуж би ні?

— Тож навіщо цокатися?

— А якжеж пити, не цокнувшись?

Я похилив голову. Рожевий блеск споминів розяснив мені лице.

— Знаєш, нераз теж як пили, то говорили: „На здоровля", або „Хай здійсняться ваші бажання", або „Всякого добра, як то кажуть".

— А якжеж то кажуть? — зацікавився внук.

— Нічого не кажеться. Це просто так говориться: „як то кажуть". Або ще казали: „Пю за здоровля пані Віри".

— За паню Віру? То значить, що вона сама не пила?

— Деж там не пила? Часом пила наче кінь.

— Навіщож за неї? Нічого не розумію. Дідусю, ти спиш?

Ні, я не спав. Не спав і наіть чув, як Грицуньо зітхнув і підійшов до сестрички тай каже:

— Знаєш, дідусь Аркадій вже геть стуманів. Оповідав, що давніше пили щось таке, з чого голова боліла, а потім клалися під тин і вмирали.

Обоє взялися за руки та приглядалися мені спочутливо.

— Старенький, як то кажуть, — зітхнув внук.

Сестрі сподобався такий зворот. Сказала:

— Спить, як то кажуть. Постарівся. Нема що говорити, як то кажуть.

— — — — — — — — —

Ніколи, ніколи не зрозуміє старість молодости.

—o—

І. гість: Вейтер, принесіть мені смажену рибу.

II. гість: І мені смажену рибу, та щоби була свіжа!

Вейтер (замовляє): Дві смажені риби! Одна звичайна, одна свіжа!

A SHORT HISTORY OF UKRAINE.

(Prepared by Stephen Shumeyko, LLB.)

THE BIRTH OF THE UKRAINIAN REPUBLIC.

As described in the previous article, the refusal by the Russian Provisional Government to accede to Ukraine's demands for autonomy and immediate and complete local control resulted in the issuance by the Ukrainian Central Rada of its first Universale or manifesto, on June 23, 1917. The Universale proclaimed that henceforth the Ukrainian people would alone govern their lives, and called upon them to lend their most active support and cooperation to the organization of the autonomy of Ukraine. In pursuance of this newly proclaimed power of government, the Rada immediately formed a body known as the General Secretariat and endowed it with administrative powers; to execute the various principles and laws enunciated by the Rada. This organ was structurally similar to the Cabinet of the United States and was composed of eight members, headed by W. Winnichenko as Secretary of the Interior. Its Secretary of War was Semen Petlura, who was destined to play a leading role in Ukraine's fate, as subsequent events showed.

The issuance of the Universale together with the formation of the General Secretariat, evoked throughout the entire Ukraine a great feeling of enthusiasm and patriotism. On the other hand, news of these events avoked in Petrograd a far different feeling, as can be well imagined. Realizing, however, that to use force would be folly, the Provisional Government through its Prime Minister, Prince Lvov, on June 29th issued an appeal to the Ukrainians not to act hastily and to wait for the Constituent Assembly, which would determine Ukraine's fate. As this appeal naturally failed in its purpose Kerensky together with two other delegates was sent to Kiev to reach some sort of a compromise. The result of the negotiations was the recognition by the Provisional Government of the Rada and the General Secretariat, but this agreement had two flaws in it which, as subsequent events showed, destroyed the seeming political advantages gained by the Ukrainians. First, was the provision calling for the representation of the minority nationalities and parties of Ukraine, such as the Jews and the Bolsheviks, in the Rada. This provision set loose all the reactionary forces against the Ukrainian autonomy and gave them full rein to spread their insidious propaganda and internal dissension among the Ukrainians. Secondly, the recognition of the General Secretariat was not accompanied by a declaration of its responsibility for its acts to the Rada alone. This defect paved the way to the subsequent usurpation of its power by the Provisional Government. In addition to these flaws the Ukrainians yielded partly on the military side of the controversy, regarding the creation of a separate Ukrainian army.

Nevertheless, following the promulgation of this treaty by the Rada in its Second Universale on July 17, prospects looked very bright to the Ukrainian cause. It was a period of happiness arising from the realization that after many generations of bondage the Ukrainian people were once more their own masters. It was a period characterized by popular mass meetings and demonstrations, the ringing of church bells, and the singing of patriotic songs. A patriotic fervor gripped the hearts all true Ukrainians. In short — it was a period of national romanticism of Ukraine.

In general, the nationalistic aspirations of the Ukrainians at that time did not extend very far. Complete independence of the Ukrainian nation was not as yet seriously considered. It was thought of as being too premature and unnecessary to the masses, which had but just recently tasted the fruits of liberty. It seemed then, that it was sufficient to have a fully autonomous Ukraine in a federalistic Russia, wherein Ukraine would have full opportunities to develop along nationalistic ideals. And therefore, all propagators of complete independence of Ukraine were, during the early stages, voted down. It was only after the Ukrainians gradually learned to differentiate between the Russian spoken word and the Russian deed, — only after they perceived the Russian central government had no intention of relinquishing its former authority over Ukraine, — did the idea of complete independence begin to flourish and spread among the Ukrainians.

Evidence of this double-faced policy of the Russian Provisional Government was shortly presented, following the treaty. During August and September the Provisional Government issued orders abrogating the powers of the General Secretariat to five "gubernias" (administrative districts) of Ukraine (Kiev, Podolia, Volhynia, Poltava, and Chernihiw), even reserving in itself the right to intervene in "cases of necessity" in these districts; in addition all food, postal, telegraph and road administration was also to be vested in the Provisional Government. These measures aroused a great wave of protest among the Ukrainian people which was enhanced when the Russian government began to ignore and boycott the General Secretariat. Nevertheless, the Rada, although keenly resenting this usurpation of its power, determined not to take any immediate measures, but to wait until stability was obtained in the internal order of Ukraine and then turn to Russia for an accounting.

In the meanwhile things grew rapidly worse. The Provisional Government appointed its own administrators to govern the Ukrainian districts and even encouraged them to ignore the authority of the General Secretariat. A move by the Rada to call for Ukrainian national elections of the people's representatives who were to convene for the purpose of discussing the structure of the autonomous Ukraine, was met by a charge of treason from Petrograd, and the Prosecutor (State Attorney) at Kiev was instructed by the Provisional Government to prosecute the members of the Rada and the Secretariat. Great bands of deserters from the Russian armies on the western front, began to wander throughout Ukraine, robbing, pillaging and burning private property.

The relations between Petrograd and Kiev were rapidly approaching open rupture when in the midst of this conflict the Provisional Government under the tutelage of Kerensky was overtown by the Bolshevik coup d'etat on November 6th and 7th. The authority of the new government in the early stages was not recognized and as a result chaos and anarchy followed throughout entire Russia. Under the stress of the events the Rada issued its Third Universale (November 20, 1917) proclaiming Ukraine to be an independent republic, but, mind you, still a part of the contemplated Russian federation. Immediately, France, England and Japan recognized the authority of the Central Rada. The outstanding points of this Universale were: the calling of Ukrainian elections in January; eight-hour working day; recommendation to end the war with the Central Powers — the necessity being based on the fact that if the latter won the war Ukraine would be forced to pay a huge indemnity in the form of grain; and finally, the abolishing of all private ownership in large estates, Crown and Church lands, and the Imperial Appanages, without compensation, for the benefit of the peasants.

This last provision has been the cause of a great deal of criticism leveled at the Rada, especially at the Social Revolutionaries who were in majority therein. It is claimed, by its critics, that this measure or rather experiment plunged the Ukrainian villages into endless disorders, strengthened the class distinction between the rich and the poor and finally aligned against the young Ukrainian republic all the capitalist, large landowners and the Jews. Be as it may, to do the Rada justice, it attempted to grapple with the problem of gaining support according to its lights. It saw clearly that, if it were to fight the Soviets, it must base its government on the support of the peasantry, for the peasants were Nationalists, while the nobility, the bureaucracy, the proletariate in the towns, were all more or less hostile to the young republic.

Having come into power the Bolsheviks recognized the independence of Ukraine on the principle of the equality and sovereign rights of all nationalities in Russia. Despite this theoretical recognition, Ukraine was not permitted to go her own way. It became clear to all that this Bolshevik recognition was a weapon of propaganda used to obtain the aid of the Ukrainians until such time as the Bolshevik central power grew stronger. And so it proved to be.

In the latter part of November the Bolsheviks dispatched an ultimatum to the Rada, demanding the right of entry for the Bolshevik troops to Ukraine and its recognition of the supreme authority of the Soviet. Refusal by the Rada was followed by the invasion of the Bolsheviks who through force and propaganda steadily advanced deeper into Ukraine. Their progress was due partly to the superiority of their greater armies and partly to the dissension they spread among certain Ukrainian soldiery.

During this time the Bolsheviks were negotiating with Germany the ignominious treaty of Brest Litovsk. The General Secretariat had also sent its delegates to conclude a separate treaty with Germany but the Bolsheviks were antagonistic to the Ukrainian delegation on the ground that they alone represented all nationalities of Russia, including Ukraine. The result of this conflict and the crisis at home led the Rada to issue on January 24, 1918, its Fourth Universale or Declaration of Independence, by the force of which Ukraine became a free and independent republic, severed from all federalistic ties. Now, the Ukrainian delegates could negotiate as an independent nation. On January 25th the Central Powers recognized Ukraine as an independent state and on February 9th concluded with the new republic a treaty of peace.

(Next Installment—"The Ukrainian Republic").

ЖАРТИ.

—o—

Посередне предложення.

Якийсь драматург, якого драми нераз перепали, прийшов раз до відомого французького письменника Олександра Діма та просив його, щоби позичив йому триста франків, інакше відбере життя своїм троїм дітям і собі самому.

Діма перешукав усі кишені та знайшов лише двіста франків.

— Триста мушу мати — сказав знову драматург — інакше я і мої діти згинуть.

— То я вам щось предложу — сказав Діма — візьміть цих двіста франків і тепер відберіть життя лише собі!

—o—

Старогрецький фільософ Плятон докоряв Сократови, що явно зробив якісь докори одному з його приятелів.

— Чи не ліпше було би — сказав йому, — щоби ти був зробив йому ті докори в чотири очі?

— А ти, — відповів Сократ — не міг підіждати, щоби докоряти мені, аж будемо самі?

ТАРЗАН І ЗОЛОТИЙ ЛЕВ.

(49)

У скритій прочитаном вежі Діямантової Палати Тарзан станув лице в лице з невідомою постатю. Він інстинктовно скопив за ніж та поступув уперед. Вираз недовіря зявився на його лиці, як приглянувся постаті. Перед ним стояв не тубилець, і не ґориль-чоловік, а білий чоловік, старий і засохлий. Був він майже нагий, бо не мав нічого крім легкої сорочки з білої матерії. „Хто ти такий?" — спитав чужий. Тарзан майже підскочив, так здивований був він, почувши анґлійську мову.

„Як ти сюди дістався?" — спитав його старець дрожачим голосом, але цим розам уже діялектом малп. Тарзан відповів коротко й спитав його по анґлійськи те саме. „Що за щастя дожити й почути знову цю солодку мову!" — викрикнув старець через сльози. „Не бійся мене. Тобі нічого боятися від мене". „То скажи мені по правді", сказав Тарзан. „Я шукаю жінки, білої, яку зловили Балґани. Чи вона безпечна?" Запитаний потакнув головою: „Вона туті Вона ще безпечна день-два".

Відтак на питання Тарзана старець оповів йому про себе. Він говорив по англійськи з трудністю. Він оповів йому, як він родився в глибині Африки, як зріс з дикунами, як стрінув в Африці дослідника Стенлі, як одного дня підчас полювання заблудив у лісі та попав у руки ворожих чорних людей. Як, утікши від них, замандрував ще глибше в край. „Аж одного проклятого дня", говорив він, „я знайшов вхід до цеї долини. Чому вони мене не вбили, не знаю".

„Тепер я вже просто один з них. В серци я маю все ще надію втекти. Але це слаба надія. Вона теж не має надії. Тим більше тому, що Болґани довідалися, що вона королева їх ворогів. Я покажу, де вона, але я не можу її ратувати." „Я попробую", сказав Тарзан. „Ти загинеш", сказав старий. „Скажи мені, де вона. Я не можу погодитися з тим, щоби для неї не було ратунку", говорив Тарзан.

—o—